

цій НОП, що неодмінно позитивно позначиться як на ефективності діяльності органів внутрішніх справ в цілому, так і на життєдіяльності їх персоналу.

Список літератури: 1. Жигалов В.Т., Шимановська Л.М. Основи менеджменту і управлінської діяльності: Підручник. К., 1994. 2. Бандурка О.М., Соболев В.О. Теорія та методи роботи з персоналом в органах внутрішніх справ: Підручник. Х., 2000. 3. Цыпкин Ю.А. Управление персоналом. М., 2001. 4. Основы управления в органах внутренних дел. Учебник. Под. ред. заслуженного деятеля науки Российской Федерации д.ю.н., проф. А.П.Коренева. Издание 4-е. М., 2001. 5. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник. Х., 1998. 6. Четвериков В.С., Четвериков В.В. Основы управления в органах внутренних дел: Учебное пособие. М., 1997. 7. Фельзер А.Б., Доброневський О.В. Техніка роботи керівника: Навч. посібник. К., 1993. 8. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом. К., 2003. 9. Положення про МВС України: Затверджене Указом Президента України від 17 жовтня 2000 року №1138/2000 //Іменем закону. 2000. №51. 15 грудня.

Надійшла до редколегії 26.01.05

С.В. Петков

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Без добре налагодженої інформації ніяке управління неможливе. Інформація служить цілям планування, виробленню правильних рішень, організації контролю, оцінки діяльності підлеглих органів та осіб. Потoki інформації йдуть різними напрямками: від вищого органу до нижчого, від однієї структурної ланки органу управління до іншої, від керівника до виконавця і т.ін. Потoki інформації залежать від правильного розмежування компетенції між органами і посадовими особами, від установлення чітких зв'язків у підпорядкуванні, узгодженні й координації, від точного визначення обсягу відомостей, необхідних для правильної організації управління.

Проблему інформаційного забезпечення управління в органах внутрішніх справ тою чи іншою мірою розглядали І.В. Арістова, О.М. Бандурка, О.К. Безсмертний, А.С. Васильєв, М.І. Єропкін, М.І. Іншин, В.М. Плішкін та ряд інших авторів, але і досі це питання залишається вкрай актуальним для ОВС, і тому воно потребує подальшого наукового дослідження, пізнання його сутності і соціально-юридичного характеру.

Вперше в світі автоматизована поліцейська інформаційна система з'явилась у США в 1953 р. у Іллінойсі. Вона призначалася для прискорення розшуку викрадених автомашин. У 60-ті рр. американська поліція стрімко поширює використання електронно-обчислювальної техніки – в країні на той час вже існувало понад ста автоматизованих інформаційних систем, що вирішували ряд завдань в інтересах декількох служб. У подальшому кількість вирішуваних завдань і програм з використанням ЕОМ постійно зростала, і наразі в США існує понад 850 програм, які спеціально розроблені для поліції, починаючи від складання бюджету установи або ведення особових справ працівників до аналізу судових доказів по конкретній кримінальній справі. Із них найбільш важливими є наступні: ведення звітності про

злочинність; передача криміналістичної інформації; різні обліки тощо. Нині в усіх розвинутих країнах комп'ютерні системи широко використовуються для вирішення значного кола поліцейських завдань.

У межах службової і процесуальної діяльності працівники ОВС постійно звертаються до різноманітної довідкової інформації. Це і відомості про осіб (підозрюваних, потерпілих, а іноді і про експертів), про установи й організації, опис зовнішнього вигляду й технічних характеристик об'єктів, що фігурують у розслідуванні, інші матеріали. Працівники часто мають потребу в інформації про географічне положення того чи іншого місця, розклад руху транспорту, поштової індексації, телефонах і адресах. При складанні процесуальних документів може бути затребувана лінгвістична інформація про значення терміна, синонімах, орфографії [1, с.163].

Працівнику необхідне залучення різноманітних правових актів, які постійно змінюються й удосконалюються. У роботі експерта довідкова інформація має навіть ще більше значення. Сьогодні методами одержання такої інформації є традиційне використання книжкових довідників, звернення до джерела по телефону, направлення поштових письмових запитів. Варто визнати, що ці можливості вже не можуть повною мірою задовольнити вимог слідчого й експерта в силу своєї неоперативності (поштові запити), недостатньої динамічності відновлення відомостей і дефіцитності (книжкові довідники), недостатнього обсягу (відомості, одержувані за допомогою телефону). Частково цю проблему могло б вирішити безпосереднє використання можливостей мережі Інтернет слідчим та експертом. Будучи, по суті, недосконало упорядкованим сховищем найрізноманітнішої інформації, це джерело могло б, при вмілому звертанні до нього, допомогти в роботі з кримінальної справи, а також у провадженні експертиз й досліджень. Багато установ і організацій розмістили у всесвітній мережі свої сторінки (сайти), ознайомившись з якими можна довідатися про адреси, телефони й інші відомості, як про сам об'єкт, так і про керівників і працівників, інформації про характер діяльності, партнерів і продукції, що випускається. Вже не є новиною розміщення особистої інформації (біографії, візитної картки, фотографія) на персональному сайті тієї чи іншої особи в мережі. Численні електронні засоби масової інформації й електронні копії газет і журналів можуть містити інформацію про осіб, що цікавлять слідчого, підприємства або установи. Аналіз інформації з численних баз даних про купівлю-продаж об'єктів рухомого і нерухомого майна може сприяти в пошуку викраденого, одержанні відомостей про рід діяльності та джерела прибутків осіб, які цікавлять слідство, сприяє виходу на інші джерела одержання інформації.

Нарешті, починаючи розслідування злочину, вчиненого із застосуванням не знайомих для слідчого знань або в не знайомій для нього галузі людської діяльності, він може поповнити свої знання про це також за допомогою інформації з мережі Інтернет. Однак при спробі широкого використання відомостей із мережі Інтернет у розслідуванні злочинів виникає цілий комплекс проблем. По-перше, це відсутність відомостей у більшості слідчих про можливості роботи в Інтернеті, порядок доступу до мережі

розшуку, одержання й оцінки інформації. По-друге, було б корисним і знання іноземних мов (наприклад, для одержання інформації про характерні типи нових імпортованих товарів), чи хоча б робота з програмами-перекладачами. На жаль, багато хто дотепер вважають Інтернет порожньою розвагою, у крайньому випадку, – помічником в одержанні освіти. Ці проблеми будуть вирішуватися ще тривалий час.

В Україні в системі органів внутрішніх справ діє мережа автоматизованих банків даних, які функціонують на двох рівнях: державному і обласному. Основними банками даних обчислювального рівня «Автоматизований банк даних області», автоматизована інформаційна система «Автомобіль» та ін. «Автоматизований банк даних – область» включає в себе інформацію про нерозкриті злочини, про осіб, які схильні до скоєння злочинів або становлять інший оперативний інтерес для ОВС, про мисливську і спортивну зброю тощо[2]. В автоматизованій інформаційній системі «Адміністративні правопорушення» зосереджено інформацію про осіб та скоєні ними адміністративні правопорушення. Автоматизована інформаційна система «Автомобіль» містить у собі відомості про зареєстровані автотранспортні засоби та їх власників[3].

Значні обсяги інформації накопичено в банках даних локальних мереж МВС України[4]. Перша була впроваджена у 1991 р., її користувачами стали керівництво МВС та провідні служби апарату управління. На сьогодні мережа являє собою сукупність локальних мереж галузевих служб МВС України і УМВС, які об'єднані у єдину інформаційну систему. Локальна мережа кожної галузевої служби є автономною і може функціонувати самостійно. Кожна локальна мережа має свої галузеві бази даних, доступ до яких здійснюється безпосередньо з робочих міст працівників. На цей час інформаційно-обчислювальна мережа МВС України складається з п'яти локальних обчислювальних мереж. Черговою частиною МВС, Головного управління державної автомобільної інспекції, Національного центрального бюро Інтерполу, Головного управління карного розшуку, Управління оперативної інформації [5].

Основна маса повідомлень передається за допомогою технічних засобів зв'язку (телефон, пошта, радіо, телеграф, телетайп, селекторний зв'язок комп'ютерної мережі), тому швидкість передачі залежить від якості цих технічних засобів. Чим вище рівень управління, тим більш узагальнені матеріали необхідні для управління. Найбільш динамічна первинна інформація низових ступенів управління. Збір і своєчасна обробка цих даних становлять найбільшу складність, тому що їхня динамічність вимагає особливо високих темпів обробки, інакше губиться зміст використання одержуваних зведень. Зі збільшенням обсягу і складності управління, природно, відбувається і зростання обсягу інформації. Однак у деяких випадках інформаційні потоки зростають з суб'єктивних, а не об'єктивних причин.

В апараті управління з ініціативи окремих керівників починає обертатися багато документів, «нововведень» у звітах, що мало розрізняються за змістом. У результаті з'являється зайва інформація. Така практика збільшує витрати на обробку матеріалів, ускладнює роботу. Аналіз управ-

лінської інформації свідчить, що обсяг її може бути без будь-якої шкоди для справи зменшено приблизно в 1,5 рази. Це означає, що управлінський персонал не менш однієї третини свого часу витрачає на зайву роботу. Тому найважливішою умовою високої ефективності управлінської праці є науково обґрунтоване визначення обсягу, змісту і періодичності надходження інформації, необхідної і разом з тим достатньої для керівників і виконавців на кожному ступені управління [6, с. 16].

Чим більше інформації використовується внизу, тим вона продуктивніша. Зайві звіти мертвим капіталом завалюють «верхні поверхи» системи управління. Як правило, вони ніким і ніяк не вивчаються, не розглядаються. Реальної віддачі від них немає, вони лише створюють ілюзію кипучої діяльності. На «верхні поверхи» необхідно направляти лише узагальнену інформацію. Тут повинні прийматися рішення широкого плану, вироблятися головні цілі, уся стратегія управління. Під час планування інформаційного забезпечення управління важливо домогтися високої якості інформації, її вірогідності, точності [7]. Це залежить від правильної підготовки людей, що передають і приймають інформацію, а також від джерел і методів її одержання. Наприклад, на якість інформації впливають такі особливості людей, як здатність сприймати і чітко формулювати повідомлення, кваліфікація, навіть настрої. Інформація, отримана з першоджерела, без проміжних ступенів, звичайно буває і найбільш якісна. Велике значення має оперативність інформації. Нарешті, інформаційна система повинна бути простою, економічною і доступною, забезпечувати застосування необхідних технічних засобів передачі, одержання, обробки й аналізу відомостей. У той же час необхідно прийняти заходи для захисту інформації від комп'ютерних злочинів, які мають у наш час велике розповсюдження в світі [8].

Менеджер повинен не розшукувати, а вибирати інформацію, мати при собі спеціальний апарат, що займався б підготовкою матеріалів для прийняття рішень, збором і аналізом даних. Керівникам ОВС звичайно не приходиться скаржитися на брак інформації, але інколи вона навіть є зайвою. Для того, щоб виконати свої завдання з планування, прийняття рішень і контролю, менеджеру необхідна оперативна ділова поінформованість, що є результатом добору, дослідження, оцінки і концентрації інформації. Тому спеціальна інформаційна служба повинна піклуватися не тільки про своєчасне надання необхідної інформації керівному складу, але й глибоко, систематично аналізувати її, щоб виявити, яка специфічна інформація необхідна на кожному рівні управлінського апарату для ухвалення відповідного рішення. На всіх сходах управління, у всіх ланках апарату необхідно встановити чіткі основні маршрути проходження інформації. Тільки таким шляхом буде забезпечений порядок, при якому кожен працівник зможе вчасно одержати всі необхідні йому дані, зберегти час на пошук інформації і краще зосередитися на виконанні дорученого завдання. Процес інформаційної роботи охоплює низку взаємозалежних стадій: збір – передача – одержання – обробка – видача – використання. Недоліки в одній ланці відбиваються на наступних, і в тому числі на останній, вирішальній ланці – використанні інформації. Так, несвоєчасний збір зведень затримає їх передачу,

обробку і використання. Недостовірні чи неповні дані призведуть до перекручування результатів їх обробки, що ускладнить або зробить неможливим їхнє використання [9].

І.В. Арістова підкреслює: «Ефективна реалізація інформаційної функції МВС України потребує відповідної реалізації їх кадрової функції, що, в свою чергу, визначається активним та зваженим впровадженням новітніх інформаційних технологій. Враховуючи іманентний взаємозв'язок інформаційної та кадрової функцій, пропонується під час розробки організаційно-правових засад управління ОВС України зважати на забезпечення якісної сутності кадрового забезпечення, що, як наслідок, дозволить удосконалити процес управління в ОВС України» [10, с. 27].

Система організації інформації повинна постійно удосконалюватися, інакше неминуче зросте її обсяг, виникне непогодженість у її потоках, будуть відставати форми, зміст і методи обробки. Найбільш важливою з проблем сучасної інформації є проблема багаторазового підвищення оперативності збору й обробки даних, швидкості оцінки обстановки посадовими особами, тому велике значення надається механізації й автоматизації. У залежності від складності інформаційної системи застосовуються різні технічні засоби: інформаційні системи, де весь цикл перетворення інформації здійснюється працівником, який застосовує на окремих етапах її обробки найпростіші засоби механізації; змішані системи, де людина переробляє інформацію за допомогою механізованих та автоматизованих пристроїв; інформаційні системи, де весь цикл перетворення інформації автоматизований. Ці системи забезпечують автоматичний контроль, а іноді виконують найпростіші команди управління. Добре поставлена інформаційно-аналітична робота – неодмінна умова правильної організації діяльності органів внутрішніх справ. Тільки з її допомогою можна вміло розставити і використовувати сили та засоби з метою попередження й припинення правопорушень, прогнозувати зміни в оперативній обстановці, точно визначати, як і в якому напрямку вона буде розвиватися.

Список літератури: 1. Теория управления в сфере правоохранительной деятельности. М., 1990. 2. Про підвищення ефективності функціонування автоматизованого банку даних в органах внутрішніх справ: Наказ МВС України від 31 берез. 1993 р. № 170. К., 1993. 3. Про підвищення ефективності функціонування автоматизованої інформаційної системи розшуку викрадених транспортних засобів (АІС «Угон»): Наказ МВС України від 15 лют. 1995 р. № 99. К., 1995. 4. Про створення єдиної системи централізованого номерного обліку вогнепальної зброї в системі МВС України (АІС «Арсенал»): Наказ МВС України від 30 квіт. 1996 р. № 290. К., 1996; Про внесення доповнення до наказу МВС України від 14.05.98 р. № 343; Про порядок ведення персонального оперативного-довідкового та дактилоскопічного обліків в органах внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 30 трав. 1992 р. № 297. К., 1992. 5. Про заходи щодо виконання постанови Кабінету Міністрів України від 25 берез. 1993 р. № 220 «Про Національне центральне бюро Інтерполу»: Наказ МВС України від 7 квіт. 1993 р. № 194. К., 1993. 6. Слезингер Г.Э. Научные основы управления производством и организации инженерно-управленческого труда: Автореф. дис... докт. юр. наук. М., 1968. 7. Про затвердження Концепції розвитку системи інформаційного забезпечення органів внутрішніх справ України на 1998–2000 рр.: На-

каз МВС України від 14 трав. 1998 р. № 357. К., 1998. 8. Specifications for guideline for the Analysis local and network security. – Federal Information Processing Standards Publication 1994; Adams J. Russian Computer hackers alarm FBI // Gunday Times. 1995, February 12. 9. Про впровадження у діяльність органів внутрішніх справ України комп'ютерної системи збору та передачі інформації «Електронна пошта»: Наказ МВС України від 14 трав. 1998 р. № 343. К., 1998. 10. Арістова І.В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади: Автореф. дис... д-р юрид. наук. Х., 2002.

Надійшла до редколегії 04.01.05

Ю.О. Лереза

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ВІДОМЧИХ ЗМІ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

У процесі розбудови правової держави, що відбувається в Україні, особливого значення набуває можливість людей вільно висловлювати свою думку про те чи інше явище суспільного життя. Право вільного висловлювання закріплено як на міжнародно-правовому рівні, так імплементовано статтею 34 Конституцією України. Сукупність думок і висловлювань громадян в цілому відображає стан масової свідомості і складає громадську думку про певне суспільно-політичне явище. В умовах тоталітаризму, коли всі соціальні відносини жорстко політизовані та відсутні інститути громадянського суспільства, зокрема, відсутній індивід, думки якого не співпадають з панівною ідеологією, не може бути громадської думки [1, с. 770].

Вивчення ролі та значення громадської думки, шляхів впливу на неї у вітчизняній юридичній науці актуалізувалися у 90-ті роки минулого століття, і висвітлюється у працях О.Бандурки, Г.Докторова, О.Денисової, І.Казанчук, В.Копейчикова, В.Лаптевої, О.Скакун, Е.Якуби та інших. Однак при цьому недостатньо вивчено питання щодо необхідності формування позитивної громадської думки про діяльність органів внутрішніх справ як шлях до підвищення престижу професії правоохоронця, рівня його професійної правосвідомості, в чому і полягає загальна проблема даної наукової статті, відповідно до якої автором поставлені такі завдання: 1) аналіз дефініції «громадська думка»; 2) загальна характеристика процесу її формування; 3) визначення ролі та значення громадської думки у діяльності ОВС України; 4) надання пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності відомчих ЗМІ у процесі формування позитивної громадської думки як фактора підвищення престижу професії правоохоронця.

Громадська думка про діяльність правоохоронних органів країни відображає як досвід, інтереси, бажання та безпосередні потреби, настрої правоохоронців, так і знання про реальний світ, закономірності соціально-правового розвитку суспільства. Громадська думка, яка формується та змінюється під впливом засобів масової комунікації, являє собою прояв стану громадської свідомості (своєрідний спосіб її існування і розвитку) і вказує на наявність історико-генетичного системного зв'язку між цими двома соціальними інституціями [2, с.7]. Функціонування громадської думки як соціального інституту означає, що воно є постійним фактором суспільного